

ELS PROBLEMES ESTRUCTURALS DEL MERCAT DE TREBALL S'AGREUGEN (I ELS CONJUNTURALS PODEN ESDEVENIR ESTRUCTURALS)

En aquest número 9 de Panorama Sociolaboral GADESO, hem inclòs la lectura comentada* dels informes i estudis que s'han publicat sobre el mercat laboral des del tancament del N°8 (16 de maig 2012) fins a la finalització de la recollida d'informes per fer aquest N°9 (4 de setembre 2012).

Des de la Fundació Gadeso hem d'insistir, una vegada més, que per avaluar correctament el tarannà de la crisi és molt important observar les tendències del mercat de treball. Malgrat sembli inevitable centrar l'atenció mediàtica en assumptes, com ara, la prima de risc o les reestructuracions bancàries, no ens hauríem d'acostumar a conviure amb les actuals taxes d'atur, ni amb unes relacions laborals cada cop més precàries i socialment excloents. Sortir de la crisi sense més ocupació i mantenint uns estàndards adients de cohesió social i benestar seria una sortida falsa. Nosaltres insistim en que allò més important són les persones.

Des d'aquesta publicació hem reiterat en nombroses ocasions la necessitat de practicar polítiques de consens i compartir diagnosis. Ens alegra que cada vegada hi hagi més veus, d'àmbits acadèmics i econòmics, que es pronuncien en la mateixa direcció i, alhora, hem de lamentar que els qui haurien de practicar aquesta cultura de pacte optin, dia rere dia, per la confrontació. Probablement la pèrdua d'autonomia, del Govern d'Espanya en relació a Europa i del Govern Balear en relació a l'Espanyol, no és aliena a aquesta manca de voluntat de diàleg i consens. En massa ocasions la història ens ha demostrat que darrere d'aparents posicions de seguretat i fortalesa, el que realment hi ha són debilitats i desorientació. Un bon exemple, el "Pacte per l'educació de les Illes Balears".

És habitual que a Panorama Sociolaboral GADESO, una vegada repassats els diversos informes, acabem plantejant les nostres conclusions i propostes i el número 9 no serà una excepció. Avancem la principal: Per fer front als problemes estructurals, cal relaxar i alentir les polítiques d'austeritat pressupostària de les administracions públiques i garantir la disponibilitat de crèdit per tal de generar activitat econòmica. Alhora, urgeix un pla per minimitzar els problemes conjunturals.

*Clicant sobre els enllaços (en blau i subratllats) accedireu als distints estudis i informes

1.- ELS INFORMES DE L'ANY 2011

És habitual que fins a finals de l'any en curs es publiquin informes corresponents a l'any anterior, per tant, no és estrany que, tot i l'avançat de l'any 2012, en aquest apartat de **Panorama Sociolaboral GADESO** comentem encara fins a tres documents de 2011.

Comencem pel [l'informe anual del Banc d'Espanya](#) que està molt centrat en analitzar les repercussions de les polítiques d'austeritat a la competitivitat de l'economia espanyola i molt poc en matèria d'ocupació. No obstant, aporta una dada molt important: La productivitat de les empreses espanyoles creix proporcionalment a la seva mida. Es a dir, **els resultats de productivitat són millors a les empreses amb plantilles de més de 250 treballadors** (vegeu quadre 2.3 de la pàgina 51 de l'esmentat informe).

Seguim amb el comentari del document de l'Observatori del Treball de les Illes Balears (OTIB) [Informe sobre el mercat de treball a les Illes Balears 2011](#). En aquest volum són interessants les dades relacionades amb la demografia empresarial. Segons el Directori Central d'Empreses (DIRCE), el nombre d'empreses tingué un descens del 2,3% respecte de l'any 2010 i també descendiren un 1,9% els registres de comtes d'afiliacions a la Seguretat Social, per tant, es miri com es miri, **l'any 2011 fou un any de tancaments d'empreses**. Per un altre constatat, el document de l'OTIB ens recorda que l'any passat, en relació als costos laborals, els salaris es mantingueren respecte a l'any anterior, mentre que al conjunt d'Espanya cresqueren un 1%.

Finalment ressaltarem d'aquest informe que **la taxa balear d'atur de 2011 va ser del 22%** (la espanyola fou del 21,6%) i que l'atur registrat a mitjans de l'any va ser de 83.263 persones, és a dir, un 0,5% més que l'any anterior.

Per concloure aquest apartat farem referència a un informe del *Observatorio de las Ocupaciones del Servicio Público de Empleo Estatal* (l'antic INEM), que tot i presentar-se com una publicació de l'any 2012, analitza dades que pertanyen a l'any 2011. Aquest document titulat [Datos Básicos de Movilidad](#) és clau per entendre correctament les dinàmiques del mercat de treball i ens aporta dues infamacions rellevats: **Balears segueix sent una Comunitat Autònoma receptora de contractacions provinents d'altres CCAA** (tenim una taxa d'entrada de contractes del 9,93 i una taxa de sortida del 8,26). La segona informació és que la taxa balear d'estrangers està situada en una posició alta (entre el 20 i el 30%), però amb una tendència a la baixa ja que la taxa d'entrada és del 7,89 mentre que la de sortida és del 9,39.

2.- LA CONJUNTURA DE 2012

Per encetar aquest apartat, dedicat bàsicament a analitzar informes de conjuntura referits al segon trimestre de 2012, recomanem donar un cop d'ull al [Boletín Trimestral del Mercado de Trabajo Estatal](#) que publica el SEPE. Aquest butlletí, que manté el seu caràcter únicament descriptiu, és molt útil per contextualitzar els comentaris i documents següents. Les dades claus que, en la matèria que ens ocupa, ofereix la revista de [Conjuntura Econòmica de les Illes Balears](#) que publica la Direcció General d'Economia i Estadístiques del Govern de les Illes Balears, són les següents: **El mercat laboral a Menorca és, al manco fins el mes de maig, el que a l'àmbit de Balears presenta resultats pitjors, tant en termes d'atur com de contractació** (pujada interanual de l'atur registrat del 16,16% i baixada de la contractació del 10,5%) i, per una altra banda, **el cost laboral total** (salari, cotitzacions obligatòries, indemnitzacions) **del primer trimestre cau a les Illes Balears un 2,4%.**

Pel que fa a l'informe de [conjuntura del segon trimestre elaborat pel CRE](#) (Centre de Recerca Econòmica de la UIB – “Sa Nostra”), val a dir que primer fa una anàlisi de la situació econòmica balear que qualifica de recessiva. Entre moltes afirmacions que es podrien destacar, dues ens han semblat particularment rellevants: La primera: “... en el primer quart de l'any l'economia balear ha entrat tècnicament en recessió” i la segona, referint-se al mercat turístic, “Les Balears han encetat el nou escenari amb un deteriorament dels fluxos d'arribades que dona continuïtat al procés de desacceleració sofert des de l'equador de l'exercici passat i situa en números vermells l'afluència turística a les illes...”

Després d'aquesta anàlisi econòmica, fa una acurada diagnosi del mercat laboral illenc. Sobresurt una idea que, al nostre parer, és clau: **L'escalada de l'atur (tant registrat a les oficines del SOIB com el que detecta l'EPA) palesa les dificultats d'absorció de ma d'obra per part del mercat regional.**

Tot seguit posem el focus a dos informes elaborats per alguns agents socials i econòmics de les Illes Balears. El primer és el d'[Indicadors Laborals de les Illes Balears](#) que semestralment elabora UGT. Les conclusions d'aquest treball són molt pessimistes. El sindicat afirma que els indicadors analitzats en el primer semestre de 2012 no vaticinem res de bo per al conjunt de l'any. Els autors apunten la seva preocupació sobre un assumpte al que val la pena prestar-li atenció, com és el fet de que **mentre cau l'ocupació a temps complet hi ha una revifada de l'ocupació a temps parcial**. UGT apunta que, al ser treball a temps parcial no desitjat i per a activitats estructuralment de jornada completa, és un segur focus de frau.

El segon d'aquests informes és el de [Conjuntura econòmica del primer trimestre 2012](#) de la CAEB. Hi ha dues coses que ens interessa ressaltar: La primera són **les previsions de creixement del PIB que fa la gran patronal illenca, pel conjunt de l'any 2012, del -0,2**. La confederació empresarial fa una previsió molt dispar del PIB de cada una de les illes. Així a Mallorca i a Menorca els hi pronostica baixades de 0,2 i 0,4 respectivament, mentre per les Pitiüses fa una previsió de creixement de l'1,2. L'altre tema rellevant, i que està més directament relacionat amb el mercat laboral, són les dades d'activitat empresarial: Fins el mes de maig, **hi ha un creixement, en relació a l'any anterior, del 14,2% de societats mercantils**

creades, tot i que les empreses que amplien capital disminueixen un 6,4% i que el nombre d'empreses dissoltes s'incrementa en un 9,0% respecte a l'acumulat en el mes de maig de 2011.

Per acabar l'apartat dedicat a estudis de la conjuntura dels primer mesos de 2012 comentarem l'[Informe regional Agett del primer trimestre](#). És aconsellable la lectura dels informes trimestrals que publica (amb un cert retràs) l'*Asociación de Grandes Empresas de Trabajo Temporal* (AGETT) perquè, tot i ser un anàlisi amb una perspectiva empresarial i de negoci amb la intermediació laboral, aporta una visió molt polièdrica de cada una de les CCAA. A tall de exemple, l'informe que comentem posa de relleu que **Balears és la capdavantera** (només superada per Andalusia) **del conjunt de CCAA que tenen un percentatge de llars amb tots els seus membres actius en atur, amb una taxa superior a la del conjunt d'Espanya i, alhora, lidera el rànquing del pes dels aturats de llarga durada sobre el total d'aturats.**

3. INFORMES MONOGRÀFICS

El número 17 de la col·lecció d'estudis laborals per l'OTIB és titula "[Anàlisi de l'evolució de la població activa a les Illes Balears a partir del canvi de cicle econòmic](#)" i és un treball de gran importància del qual es poden extreure conclusions d'interès, com ara:

- Tot i la crisi econòmica, la població activa en els darrers anys a les Illes Balears es manté amb una tendència a l'alça.
- El perfil de la nova població activa és predominantment femení, i el grup d'edat que més creix és el dels més grans de 45 anys.
- Disminueix el nombre de dones inactives que es dedicaven a les tasques de la llar, que davant la mala situació socioeconòmica que pateixen les llars decideixen incorporar-se a l'activitat, encara que sigui com població aturada.
- El fort creixement de població activa a les Illes Balears de la darrera dècada s'explica sobretot per l'entrada de població estrangera. Tot i que la crisi ha provocat un descens dels residents estrangers, sobretot no comunitaris, Balears continua sent la comunitat autònoma amb la proporció més elevada d'estrangers sobre el total de població activa (el 24,9% el 2011).
- La destrucció de l'ocupació ha estat més intensa entre el col·lectiu masculí (el 81,7% del descens de l'afiliació entre el 2007 i el 2011), com també entre el grup més jove (des del 2007 s'han perdut el 44% d'ocupats).

Però, per sobre de totes les possibles conclusions, la que ens sembla més rellevant és la que fa referència a la mobilitat intersectorial de les persones aturades. **L'estudi del OTIB demostra que el 56,3% de les persones que aconseguen deixar la condició d'aturades amb un nou contracte ho fan en el mateix sector d'activitat econòmica en la qual ja treballaven abans d'estar en situació d'atur.**

4.- INFORMES SECTORIALS

En aquest número 9 de *Panorama Sociolaboral GADESO* els informes sectorial que s'inclouen són tots referits al sector turístic. Aquesta avinentesa es deu a la importància que a la Fundació Gadeso li donam al turisme, i a la bona producció d'informes d'aquest sector que hi ha hagut en aquest mesos.

El darrer informe d' Exceltur "[Perspectivas Turísticas](#)" inclou una part dedicada al balanç empresarial del segon trimestre de 2012 i una altra a les perspectives per a l'estiu i el conjunt de l'any. Aquí comentarem la primera part i les perspectives les tractarem a l'apartat següent.

Destacarem tres conclusions del balanç que fa Exceltur: 1.- Durant el segon trimestre de 2012 un 53,7% de les empreses turístiques espanyoles baixaren les seves vendes respecte a l'any 2011. 2.- La combinació d'unes menors vendes i un major cost ha provocat que un 73,5% d'aquestes empreses hagi sofert un descens dels seus marges i resultats, sempre en relació a l'any anterior. I 3.- **El empresaris d'establiments hotelers oberts a Balears, amb forta presència i clientela internacional de tour operador són els únics que manifesten lleugeres millores de vendes i, en menor mesura, de resultats.**

El segon informe del sector turístic que comentarem és el d'[Indicadores económicos de la industria turística española \(año 2011\)](#) elaborat per la consultora Ernest & Young. Són especialment significatives, per la temàtica d'aquesta publicació, les informacions sobre la distribució del personal per departaments dels hotels. Es constata que els departaments que generen més llocs de treball són els de pisos i els de recepció, mentre que els de cuina van en retrocés. Segurament aquesta minva de personal a les cuines dels hotels és conseqüència d'un major procés d'extenalització de l'activitat de preparació d'aliments. Per una altra banda, queda reflectida una **tendència a la baixa en la relació entre facturació total i estàncies per empleat. Es a dir, la conclusió que hom pot intuir és que el clients fan menys despesa i estan menys dies però el personal ja no es pot ajustar més.**

Per finalitzar aquets apartat aportam el molt interessant [Informe del Sector Turístico de Análisis Banca March](#). És un anàlisi que posa de manifest que **el turisme és, o pot ser, un dels millors indicadors de progrés econòmic, sempre que es sigui respectuós amb el territori i l'entorn.**

5.- PERSPECTIVES

En aquesta publicació donam molta importància a la literatura sobre perspectives de futur del mercat laboral en general i, molt particularment, de l'illenc. En aquesta ocasió tenim alguns interessants estudis per comentar.

Tal com hem anticipat a l'apartat anterior, l'informe d' Exceltur "[Perspectivas Turísticas](#)" inclou una part de perspectives per a l'estiu (tercer trimestre) i el conjunt de l'any 2012. Allò més rellevat és que, segons el lobby turístic espanyol, **els empresaris turístics balears esperen mantenir els resultats o millorar-los lleugerament durant els mesos d'estiu.** També pronostica una important caiguda

a les previsions d'un PIB turístic per mor de la pujada de l'IVA (sense pujada de l'IVA -0,6, amb la pujada -1,5.

Per finalitzar aquesta part de perspectives veurem dos informes de l'Observatori de les Ocupacions del SEPE (antic INEM), el primer sobre les [Ocupacions 2012 amb tendència positiva en la contractació](#) i un segon en relació a les [Activitats econòmiques amb tendència positiva en la contractació](#). En el primer dels treballs, crida l'atenció que la llista de grups professionals amb millors perspectives professionals és prou variada (vegeu pàgina 30) i combina professions amb forts requeriments de formació acadèmica amb altres amb nuls –o molt pocs- requeriments de formació. En qualsevol cas, **entre les professions amb millor expectatives de contractació, no n'hi ha cap associada al sector de la construcció.**

Pel que fa al segon informe allò més significatiu és que **a la llista d'activitats econòmiques amb millors perspectives laborals, és molt cridaner que no n'hi hagi cap relacionada amb el turisme.**

6 .- INFORME RECOMANAT:

Des de el número 7 de *Panorama Sociolaboral GADESO* incloem aquest apartat en el que recomanem la lectura d'un informe d'àmbit estatal, europeu o internacional que tingui relació directa o indirecta amb el món laboral i del que –per raons diverses- no ens hem fet ressò a aquesta publicació.

En aquesta ocasió hem triat un altre informe relacionat amb el Turisme, un volum elaborat per la consultora Ernest & Young: [Indicadores económicos de los hoteles del caribe](#). Un informe prou documentat per conèixer un mercat, en certa mesura competiu de les Balears i, fonamentalment, per entendre perquè el Carib és un destí d'inversions hoteleres de capital balear.

7.- CONCLUSIONS I OPINIÓ DE LA FUNDACIÓ GADESO

Amb el conjunt d'informes inclosos en aquest número de **Panorama Sociolaboral GADESO** hom pot concloure que el mercat laboral illenc pateix una sèrie de problemes estructurals i alguns conjunturals motivats per la crisi econòmica i social que patim. **El major risc que tenim és que, segons com s'abordin els problemes conjunturals, poden agreujat els estructurals.** Dit amb unes altres paraules: la forma i manera en que s'abordi la sortida de la crisi actual condiciona les possibilitats de solució dels dèficits estructurals del nostre sistema econòmic i del mercat de treball. En aquests sentit, sembla que les polítiques aplicades no solucionen els problemes immediats i no albiren solucions pel després de la crisi. Es poden detectar els següents desajustaments estructurals:

- Si els resultats de productivitat són millors a les empreses amb plantilles de 250 treballadors, és evident que **la demografia empresarial illenca, hegemnitzada per la petita empresa, no és un factor de millora de la productivitat de Balears.**
- Si als hotels hi ha una tendència a la baixa en la relació del numero d'estàncies i plantilles laborals, hom pot concloure que **es confirmen les possibilitats d'escenaris de creixement del nombre de turistes sense creixement d'ocupació laboral.** Aquesta hipòtesis es reforça amb la constatació de que a la llista balear d'activitats amb millors perspectives laborals no n'hi cap relacionada amb el turisme i, també, que les bones expectatives (algunes confirmades) per la temporada estiuenca 2012 no hagin significat una millora en el mercat laboral.
- Hi ha un deteriorament del teixit empresarial (l'any 2011 fou un any de tancaments d'empreses i el nombre de empreses dissoltes en els primers mesos de 2012 s'incrementa respecte a 2011). **Aquesta demografia empresarial empobrida, complicarà en el futur qualsevol possible revifada del dinamisme laboral associat a la millora de la situació econòmica.**

La rellevància d'aquests problemes –i la certesa de que no tenen solució a curt termini- aconsella fer-los front des de l'acord social, econòmic i polític. Sens dubte, un acord com el que proposem exigirà, per una banda, intel·ligència, relaxació i alentiment de les polítiques d'austeritat pressupostària de les administracions públiques i, per un altre costat, garantir la disponibilitat de crèdit per tal de generar activitat econòmica.

En quant als problemes més conjunturals, val a dir que:

- Malgrat les elevades taxes d'atur (22% taxa mitjana en el 2011), Balears segueix sent una Comunitat Autònoma receptora de contractacions provinents d'altres CCAA.
- **El mercat laboral illenc pateix, malgrat hi ha sectors molt afectats per la crisi, un baixa mobilitat sectorial**, tant és així que el 56,3% de les persones que aconseguen deixar la condició d'aturades amb un nou contracte ho fan en el mateix sector d'activitat econòmica en la qual ja treballaven abans d'estar en situació d'atur. Un cas molt significatiu és el de la construcció: Entorn un 20% de persones en atur registrat persisteixen a cercar feina al sector de la construcció, mentre a la llista balear de professions amb millors expectatives laborals no n'hi ha cap associada a aquest sector.
- **En el mercat laboral balear s'està produint un procés de canvi que podríem anomenar de "neo precarització"** que, entre altres coses, consisteix en un repunt de l'ocupació a temps parcial no desitjada i una re-estacionalització del treball cada vegada més severa (contractes cada cop de més curta durada). Aquest procés de nova precarització s'accentua a Menorca que té un mercat laboral que presenta resultats pitjors, tant en termes d'atur com de contractació.
- **Balears, en el darrers anys, ha escalat posicions als rànquings autonòmics de descohesió social.** Per exemple: En alguns trimestres ocupem la segona posició (només superats per Andalusia) entre les CCAA que tenen un percentatge superior al del conjunt d' Espanya de llars amb tots els seus membres actius en atur. Un altre exemple: Som líders en el rànquing de CCAA amb major percentatge d'aturats de llarga durada sobre el total d'aturats.

Per afrontar aquests problemes de caire conjuntural hem d'insistir en la conveniència del pacte. Però allò urgent és la implementació, sense dilacions, d'un programa de Polítiques Actives d'Ocupació que proporcionin a les persones en atur ocupabilitat¹ abastament per aconseguir reduir el flux receptor de contractacions de fora i incrementar la mobilitat entre sectors d'activitat. Un Pla d'Ocupació adequat a la situació actual hauria de incloure mesures específiques per a Menorca i articular un paquet de mesures per abordar els, cada cop més sagnats, episodis d'exclusió social.

En cas contrari, el que ara es conjuntural esdevindrà estructural.

¹ Vegeu "Claus per entendre el mercat laboral" N° 18:
http://www.gadeso.org/sesiones/gadeso/web/mytable_claves/ca_18.pdf